

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr.5 - 81. årg.

15. april 1960

INDHOLD:

Produktionen af tørvestrøelse
m. v. i 1959

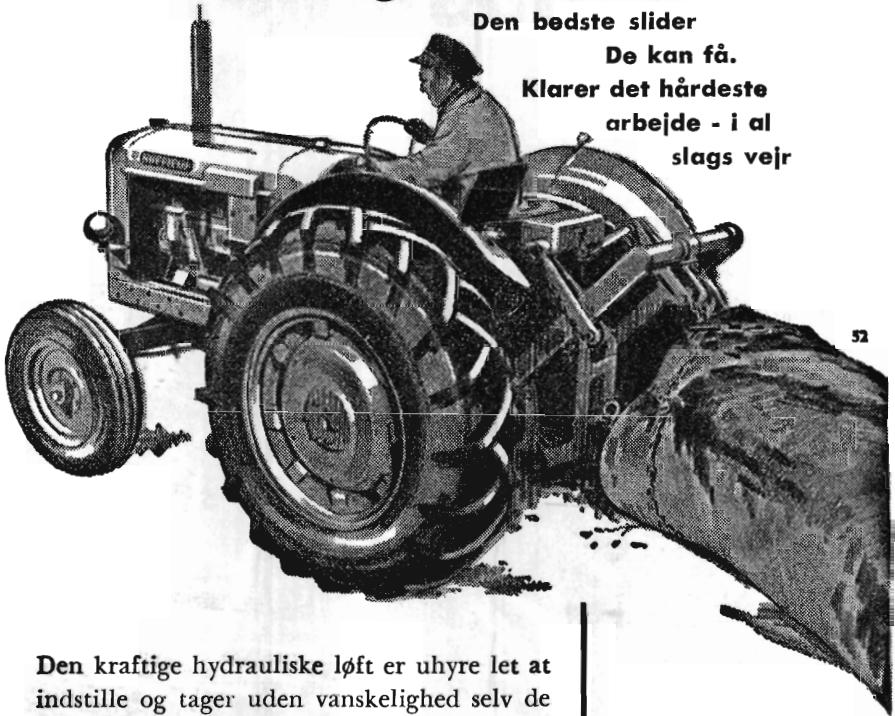
Danmarks ædelgranproblem
Hederne for 200 år siden

Oplag: 18.600

NUFFIELD

UNIVERSAL

Til skovbrug Nuffield 4..!

Den bedste slider

De kan få.

Klarer det hårdeste
arbejde - i al
slags vejr

Den kraftige hydrauliske løft er uhyre let at indstille og tager uden vanskelighed selv de største stammer. Den lille venderadius giver en enestående manøvreedygtighed og hurtig og nem kørsel mellem stammerne. Den overdimensionerede kobling på 28 cm kræver ingen indvendig justering eller smøring. De 50 huller for ophængning af redskaber foran på bagakslen under traktoren giver utallige muligheder for anbringelse af spil, kraner og andre specialredskaber til skovbrug. 56 HK (SAE) i dieselmotor.

NUFFIELD - nu med differentialespærring og forbedret hydraulisk vægtoversførsel - der i forening praktisk talt forhindrer hjulslip.

Alle NUFFIELD traktorer har:

Enestående hydraulisk løft med to aftapningshuller for fjerncylindre og to uafhængige reguleringshåndtag ★ Hydraulisk tryk 140 atm. - pumperne yder 22 liter pr. min. ★ Løftearmene kan fastlåses i øverste stilling til aflastning af det hydrauliske system under transport ★ 12 v batteri - let start også i frostvejr ★ Robust, forstærket fortøj.

DANSK OVERSØISK MOTOR INDUSTRI A/S
GLOSTRUP

JUNCKERS SYLVASAN

beskytter kævler mod udtørring og svampeangreb

SYLVASAN

er resultatet af mange års eksperimenter — i år har det bestået sin prøve så godt, at vi hermed bringer det på markedet.

A
S

JUNCKERS SAVVÆRK

SALGSORGANISATION: SYLVADAN A/S

KØGE, TELEFON 1895 - KØBENHAVN, VESTERPORT 222, V - TELEFON MINERVA 1895

VESTJYLLANDS MERGELFORSYNING

Andelsselskab

udnyttelse af lokale lejer og tilrettelægning af mergelleverancer.

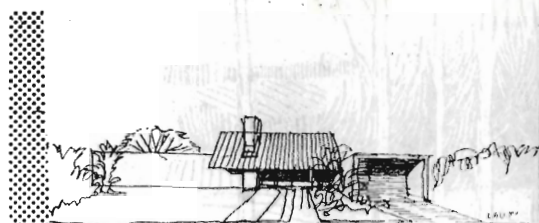
Moderne grab-materiel til rådighed. - Levering af højprocentig mergel fra egne lejer.
Jordbrugskalk og pulv. kalk i fine kvaliteter fra Hillerslev og Mjels Kalkværker.

Alle oplysninger og tilbud fås hos:

TRIER HØJ,
formand,
Vostrup, tlf. Lønborg 43.

KARL BLOCH-NIELSEN,
kasserer,
tlf. Billum 86.

CHR. SIERSBÆK,
næstformand,
tlf. Skjern 396.

vandafvisende murfarve

- den populære forsteningsfarve
fremstillet på basis af
HVID PORTLAND-CEMENT

Den ideelle overfladebehandling

til bygningsværker af enhver art.

Fås i smukke farver og hvid.

Anvendes på

murværk, puds samt beton.

FORHANDLERE OVER HELE LANDET

Stenstrup og Odense teglværkers kontorer

Stenstrup - Telefon nr. 19

Prima drænrør

Brostrøm^s Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for enhver formål

Dansk Plantageforsikringsforening

Det gensidige
forsikringsselskab

tegner forsikring for gen-
plantningsværdien for nå-
letræsplantager overalt i
Danmark. — Indskud een
gang for alle 1 kr. pr. ha.
Årlig præmie pr. ha 50 øre,
minimum 2 kr. Vedtægter
og indmeldelsesblanketter
ved henvendelse til

FORENINGENS KONTOR
I VIBORG.
Telefon 1340.

FORLANG
„ODIN”
ØL
FINESTE KVALITETER

SOLUS betyder enestående

*Køb
en*
SOLUS

STALDGØDNINGSSPREDER

**Hvorfor er en SOLUS staldgødningsspreder enestående?
Fordi den er utrolig alsidig.**

De kan bruge den:

- til udspreddning af naturgødning,
- til udspreddning af råkalk og mergel,
- til snitning af grøntfoder til ensilering,
- til læsning af roer i jernbanevogn,
- til opsætning af roebatterier på marken
- til hjemkørsel af hø, korn m. m.
- som tohjulet landbrugsvogn,
- som selvflæsser af roer, kartofler m. m.

De får 8 maskiner i een SOLUS staldgødningsspreder. —
Læs alt om den mest alsidige maskine i dansk landbrug i vor
udfærlige, illustrerede brochure, der tilsendes gratis fra

H. SØNDERBY & Co.
TARM . MASKINFABRIK . TLF. 16 - 34 - 179

SOLUS betyder enestående

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade . København K.

VANDINGSANLÆG

SPRINKLER · SPREDER

C·H·CLAUSEN·BROAGER

TELF. 269

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 2 10 55 (kaldenr. 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

STRYG elektrisk...

Brug

STENSBALLEFRØ

til mark og have

Fås hos:

Købmænd, møllere
og gartnere

ØSTERGAARDS FRØAVL $\frac{1}{5}$
STENSBALLE og HORSENS

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—13

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 19—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Løgstrup

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896

Telefon 94 Skive

FRØAVL FRØHANDEL

SKOVEJERE

Et stort parti skovplanter
realiseres billigt.

Bl. a. Lind, Ask, Rødeg,
Sitkagran, Lærk, Fyr.

N. ANDERSENS PLANTESKOLE

v. Herluf Vittrup Christensen

HJØRRING TLF. 106

Aarhus Privatbank

Aarhus

Stiftet 1871

København

AEROLIT

DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 5

15. april 1960

81. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Redaktør: H. Skodshøj. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Produktionen af tørvestrøelse m. v. i 1959. — Danmarks ædelgranproblem. — Hederne for 200 år siden. — To dødsfald. — I få ord.

Forsiden: Annonce: Bukh traktor D 45 pløjer under demonstration med 6 furet 12" plov. Motorfabrikken Bukh A/S, Kalundborg.

Produktionen af tørvestrøelse m. v. i 1959

Det er vist ikke mange industrier, der fremstiller en vare, som har været kendt og benyttet gennem århundreder, der kan opvise mage til den fremgang som tørvestrøelsesproduktionen i Danmark møder med år efter år. Den hosstående kurve beskriver bedre end mange ord, den udvikling, der har fundet sted i de sidste 25 år, hvor produktionen er steget fra 70—80.000 baller til det tidobbelte i 1959.

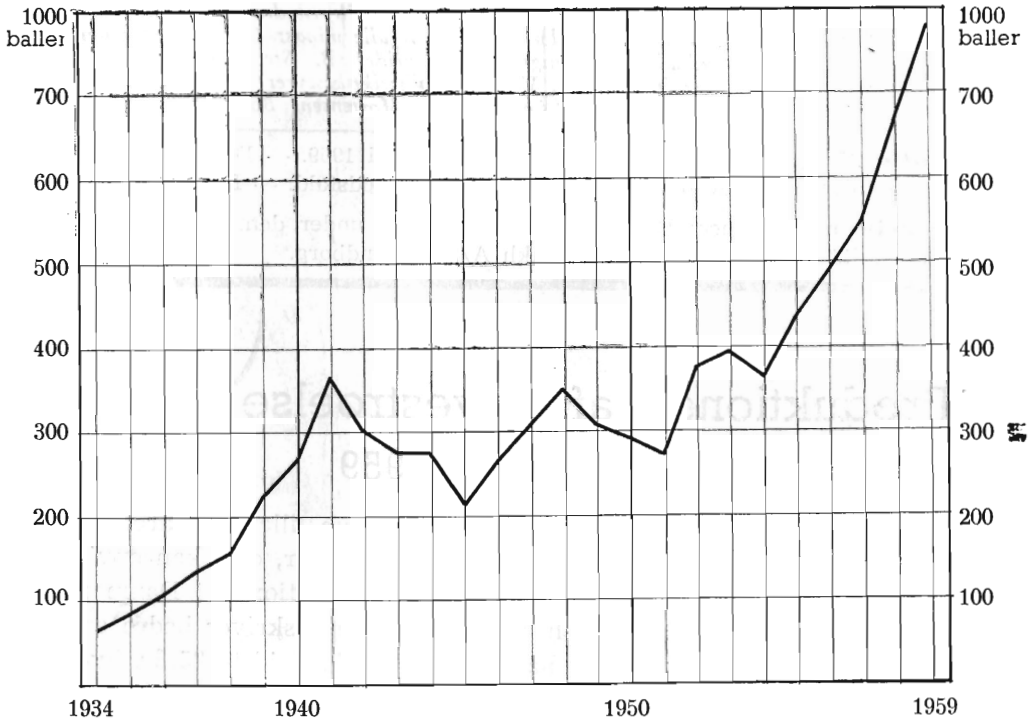
Hedeselskabet har modtaget oplysninger fra alle de 9 igangværende virksomheder, der fremstiller tørvestrøelse og tørvemuld i baller, og på grundlag heraf kan produktionen i 1959 opgøres til 779.000 baller, fordelt med 289.000 baller egentlig tørvestrøelse og 490.000 baller tørvemuld. Fremgangen i produktionen i sammenligning med 1958, der udgør 111.0000 baller eller næsten 17 pct., falder udelukkende på tørvemulden, d. v. s. den del der fortrinsvis anvendes i gartnerierne og i havebruget.

Omregnet til vægt på grundlag af fabrikkernes angivelser af vægten pr. balle svarer den samlede produktion til ca. 40.000 tons. I 1958 var gennemsnitsvægten pr. balle 54,5 kg mod 51 kg i 1959; forskellen skyldes utvivlsomt, at den tørre sommer 1959 har medført, at tørvestrøelsen er blevet leveret med et mindre vandindhold end i året forud.

Ifølge oplysninger, som Det statistiske Departement velvilligst har stillet til rådighed, har eksporten i 1959 af tørvestrøelse og tørvemuld andraget 7.787 tons, svarende til knap 20 pct. af den samlede

produktion. Værdien af denne eksport, der helt overvejende går til U. S. A. og England, har andraget ca. 1.7 mill. kr.

Den samlede beskæftigelse ved tørvestrøelsestilvirkningen har omfattet ca. 220 arbejdere.

Udover fremstillingen af tørvestrøelse i baller oparbejdes der enkelte steder mindre mængder af tørvestrøelse, som leveres i »løst mål« til gartnerier. Som følge af den lave volumenvægt er det begrænset, hvor lang en transport tørvestrøelse i løst mål kan bære, men forsåvidt strøelsen iøvrigt er velforarbejdet, d. v. s. helst gennemfrosset og i hvert fald udluftet, er tørvestrøelse i løst mål nemmere at arbejde med for forbrugerne.

Som nævnt anvendes tørvestrøelse-tørvemuld i vid udstrækning i gartnerierne og i havebruget, og tillige benyttes det som strøelse i fjerkræholdet. Tørvestrøelse har udmærkede egenskaber som isolationsmateriale, men de mange forsøg, der i tidens løb er gjort på at fremstille isolationsplader, har ikke ført til noget. Derimod produceres der isolationsmætter af tørvestrøelse på Dansk Fiber Industri i Mundelstrup.

Tørvestrøelse benyttes tillige i vidt omfang til afdækning af drænligninger til beskyttelse mod indtrængen af sand.

For nogle år siden påbegyndte firmaet »Sami« v/ Søren Jensen i Stenrøgel mose i Midtjylland en produktion af såkaldt »pottemuld« på basis af tørvemuld. Den finsigtede tørvemuld opblandes med en mindre mængde mineraljord og tilsættes kalk og plantenæringsstoffer — herunder mikronæringsstoffer — i passende mængde, og produk-

Jiffy-pot fabrikken i Ryomgaard, hvor der på fabrikant la Cours initiativ laves ca. 1 million potter om dagen.

tet forhandles i plasticposer. Siden er virksomheden vokset støt og i 1959 har produktionen andraget henimod 100.000 poser, der er afsat over hele landet. Der påtænkes yderligere udvidelse i 1960. Det synes således, at der med denne produktion tilfredsstilles et behov hos husmødrene for en bekvem og renlig måde at få klaret omplantningen af stueplanterne.

I 1959 har Pindstrup Mosebrug igangsat en helt ny moseindustriel virksomhed, nemlig fabrikationen af såkaldte »jiffy-pots«, d. v. s. små urtepotter af tørvemateriale beregnet til udprickling af unge planter. Produktionen sker i nært samarbejde med den norske jiffy-potindustri og er patenteret. Potterne, der fremstilles i forskellige størrelser — dels runde, dels firkantede — fremstilles af svagt omsat sphagnumtørv iblandet en mindre mængde speciel træmasse. Endvidere er massen tilsat kunstgødning.

Norske jiffy-pots har været anvendt i danske gartnerier i flere år.

Fordelen ved deres anvendelse er, at de unge planter undgår »plantechoket«, idet rødderne uhindret kan vokse igennem potternes væg, såsnart den er placeret i jorden, hvor planten skal vokse. Jiffy-pots vil formentlig fortrinsvis blive anvendt i gartneribruget, men mon ikke også det private havebrug vil benytte dem, f. eks. til tidlige kartofler.

Pindstrup Mosebrugs nye fabrik i Ryomgaard har en årskapacitet på 2—300 millioner jiffy-pots.

A. K r ø i g a a r d.

Danmarks ædelgranproblem

E. C. L. Løfting: Danmarks ædelgranproblem, 2. del.

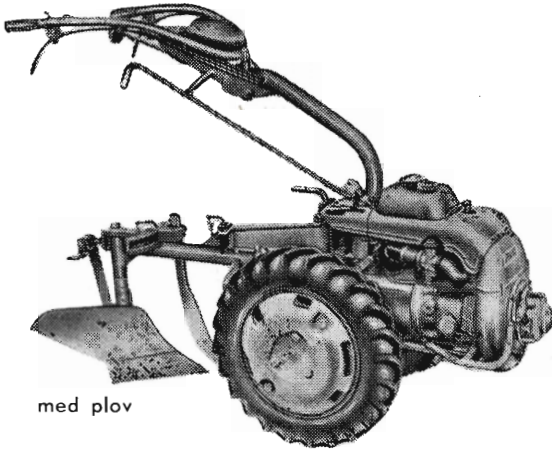
Dyrkningsbetingelserne for *Abies alba* og *Abies Nordmanniana* i Danmark
Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. Bind XXVI. 249 sider.

For de fleste hedeskovbrugere er ædelgrandyrkning et problem. Landets højeste træer er de nu snart 200 år gamle, 47 m høje ædelgraner ved Furesøen, og vore hedeplantagers sundeste, mest stabile og yderigste bevoksninger udgøres af ædelgran, og modsætningsvis er ædelgranen også en af de træarter, der i hedeplantagerne gennem tiderne har beredt de største skuffelser; mange ha ædelgrankultur er mislykkede eller har haft urimelig lang tid om at komme i vækst, og et meget stort antal ædelgranplanter er gået til, men stadig holder troen sig på, at ædelgranen i mange egne er hedeplantagerens bedste træart, ja nogle steder eneste redning, og i de egne, hvor rødgranen er hovedtræarten, vil ædelgranen ved indblanding styrke og stabilisere plantagerne.

Det må derfor hilses med glæde, at afdelingsleder Løfting har fortsat sit studium af denne træart og nu fremlægger sine iagttagelser og resultater. Siden skovrider Aage Bavngaard i 1926 samlede oplysninger om ædelgranens sundhedstilstand i Danmark, har vi ikke haft nogen monografi for denne træart, og sikkert mange har savnet oplysninger om ædelgranens vækstmuligheder i Danmark.

I afhandlingens indledning fastslås, at ædelgran og nordmannsgran i Danmark befinder sig i et for disse træarter klimatisk grænseområde, og dyrkningsmulighederne belyses på denne baggrund. Medens proveniensvalget er behandlet i »Danmarks ædelgranproblem«, 1. del, Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark, bd. XXI, beskæftiger 2. del sig med de to andre nævnte punkter for dyrkningssikkerheden, nemlig valg af vokseplads og skovbehandlingen (kulturanlæg og bevoksningspleje).

Da ædelgranbevoksningerne kun har vist små proveniensbestemte variationer, og da ædelgranen kan trives på meget forskelligartet jordbund, byg-

med plov

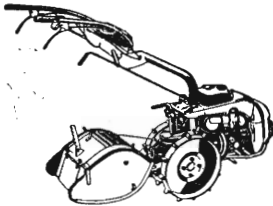
AGRIA

UNIVERSALTRAKTORER

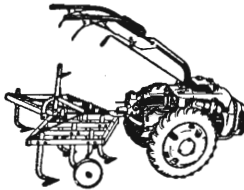
2¹/₂ HK . 5 HK . 6 HK

7 HK . 8 HK . 12 HK

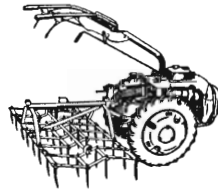
- ★ STØRSTE REDSKABSUDVALG
- ★ UOVERTRUFFEN KONSTRUKTION
- ★ SLIDSTÆRK . DRIFTSSIKKER . ØKONOMISK
- ★ 1 ÅRS GARANTI . 1. KL. SERVICE

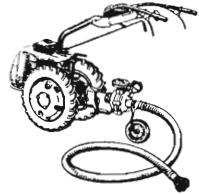
med fræser

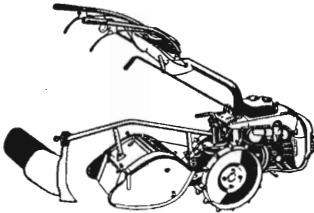
med kultivator

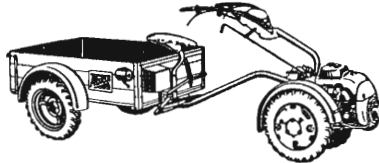
med harve

med vandingspumpe

med fræser og hyppeplov

med vogn (kan indregistreres!)

med 140 cm slåmaskine

AGRIA

forhandlerne hjælper Dem med alle nærmere oplysninger, demonstrerer gerne de forskellige typer for Dem, yder den landskendte AGRIA service og leverer reservedele omgående.

Aut. forhandlere:

SIJÆLLAND, LOLL-FALSTER: Fog & Moe, Kanslergade 5, Kbh. Ø, tlf. Øbro 4036.

FYN: G. Holmberg, Nyborgvej 226, Odense, tlf. 22288.

NORDJYLLAND/NORD: Hjørring Jern- & Stål A/S, Hjørring, tlf. 1500.

NORDJYLLAND/SYD: G. Jørgensen, Hadsundvej 95, Aalborg, tlf. 26853.

MIDTJYLLAND/NORD: Marius Hansen & Søn, Jægergaardsgade 29, Aarhus, tlf. 22288.

MIDTJYLLAND/SYD: Th. Knudsen A.S., Dalbygade 5, Kolding, tlf. 3800.

SØNDERJYLLAND: Harry Enemark, Ramshered 16, Aabenraa, tlf. 23944.

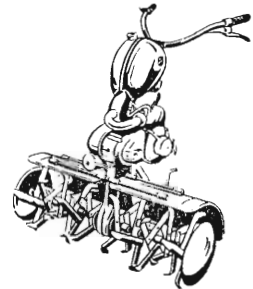
IMPORT: H. G. Enemark,
Kanslergade 5, Kbh. Ø.
Øbro 8291.

Agriette

2¹/₂ HK MOTORHAKKE

Kr. 1585,—

for AGRIETTE compl. med 41 og 24 cm fræser og fræserskærme

Indsend kuponen — Skriv — Klip ud — og læg den i postkassen.

Send mig gratis Deres illustrerede 8-siders kataloger & prislister over AGRIA universaltraktorer.

AGRIA 2¹/₂HK, 5HK, 6HK,
 7HK, 8HK, 12HK

(sæt x ved det, der interesserer mest)

Navn _____

Adr. _____

Til

AGRIA

Postbesørges
ufrankeret
(modtageren
betaler
portoen)

114

IMPORTØREN

H. G. ENEMARK
Kanslergade 5
København Ø

HT 15/4 60

Reserveret postvæsenet

RYDNINGSSAVEN MED VERDENSRY

for
BUSKRYDNING
KRATRYDNING
UDTYNDING
OPKVISTNING I GRAN
GRÆSKLIPNING I KULTURER
HÆKKEKLIPNING
VELEGNET FOR BJERGFYR
OG JULETRÆER
M. M.

COMPANION koster komplet med værktøjsudrustning og en behagelig bæresele af læder kr. 1485,00.
Kulturklippeagregatet koster ekstra kr. 125,00.

Med en COMPANION rydningssav kan disse arbejder gøres 3—6 gange hurtigere og med næsten samme reduktion for udgifterne. Saven vejer kun 9 kg og derfor let af bære, den hænger i en bæresele og balancen indstilles alt efter hvilket arbejde den skal gøre. Den er nem at betjene, yderst robust og kræver næsten ingen pasning. Betjeningen af den læres i løbet af få timer, så man kan få det fulde udbytte ud af den med det samme.

*Vor demonstrationsvogn kommer over hele Danmark.
Vi kommer gerne og besøger Dem — ganske uden forbindelse.*

FORST- OG JAGTHUSET

Gl. Kongevej 119

KØBENHAVN V.

Hilda 3030

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer
Tjæreborg Cementstøberi,

Hurtig levering Telefon 21 Reel betjening

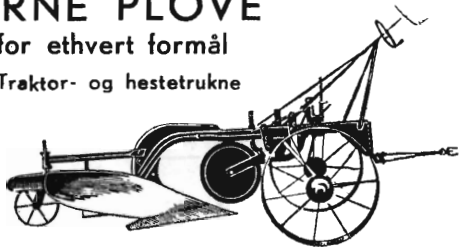
Træplanter til Have- og Kirkegaard
Mark og Skov
Plænegræs
LOMBORGS PLANTESKOLE
GRANHØJ v. AALBORG

TLF. 2 01 01

TLF. 3 40 40

MODERNE PLOVE

for ethvert formål
Traktor- og hestetrukne

Bovlund 24" traktorplow, type 9 H

Hedeselskabet bruger „Bovlund“ plove

Plovfabrikken »Bovlund«
H. WILKENS

Bovlund pr. Branderup J. - Telefon; Branderup J. (048) 3 52 33

Stort farveillustreret katalog
sendes gratis
på forlangende

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telefon 58

ØLGOD

Telefon 59

ger afhandlingen navnlig på en klarlæggelse af problemerne ud fra træartens klimatiske krav, specielt med hensyn til fugtighed.

En undersøgelse af rødderne viser, at ædelgranens rodrum er betydeligt større end rødgranens. Efter stormfald iagttages således, at ædelgranens rødder går ca. dobbelt så dybt i jorden som rødgranens på samme jordbund.

Ørbæk plantage, Djursland. Rest af rødgranbevoksning med rækkevis indblandede ædelgraner, fra 1903. Rødgranerne blev efter en hurtig ungdomsvækst totalt ødelagt af trametes og er nu helt fjernede, medens de tidligere tildels overvoksede ædelgraner danner en stærk skærm over selvsået ædelgran og rødgran. Jordbund tørt sand (gammel ager), de klimatiske forhold for ædelgran middelmådige. Fot. juni 1952.

Ædelgranens rodvækst synes langsom, men sikker, og rødderne klarer sig også i ret tætlejret jord. For de ældre ædelgraner tillægges det store rodrum den forøgede resistens mod rodsvamp og tørke. Hvor ædelgranernes rødder ikke kan gå i dybden, og rodrummet bliver for lille, er iagttaget angreb af rodsvamp.

I afsnittet om ædelgranens dyrkning i europæiske områder udenfor træartens naturlige udbredelse vises, hvorledes det overvejende er de klimatiske fugtighedsforhold, der er afgørende for træartens trivsel. Mange tilplantninger med ædelgran er sket i områder, hvor træarten ikke bør plantes, og stærke angreb af lus har vist disse fejltagelser. Dette har således været til-

fældet i egne i Nordvesttyskland, men i en egn med stor luftfugtighed, Østfrisland, er ædelgranen sund og her skovenes hovedtræart. I en del af de områder, hvor nedbør og luftfugtighed skulle betinge en god udvikling, kan imidlertid stærk forårsnattefrost ødelægge mulighederne. Et vist minimum af varme i vækstperioden må dog også forudsættes; langs Norges vestkyst må træartens svigten tilskrives den ringe varmemængde.

Til belysning af saftstigningshastigheder og påvisning af en forholdsvis stærk fordampning fra ædelgranens unge skud og nåle i skudstrækningstiden er foretaget en række undersøgelser af ædelgranens vandforbrug. Ved disse undersøgelser anvendtes den teknik, at en opvarmet del af saftstrømmen målttes med et fintmærkende termoelement. Målingerne foretoges på 3 35-årige ædelgraner og 1 rødgran til sammenligning. Til slut blev træet savet over og anbragt i vand for at man kunne måle saftstigningshastigheden ved mulighed for fuld dækning af vandbehovet. Disse målinger synes at vise, at under de givne forhold var ædelgranens vandtransport, når forsyningen skete fra rødderne, for langsom til at dække »maksimal fordampning fra bevokset areal« trods det gode rodrum med stor vandreserve. Herved forklares faren for ødelæggelser ved for stærk fordampning i tørre perioder, og navnlig når disse indtræffer i skudstrækningstiden. For Danmarks vedkommende skulle den mest kritiske tid for tørkefølsomhed være i tidsrummet 16/5—30/6, og i de egne hvor fordampningsunderskuddet i denne periode er mindst, må det antages, at ædelgranen har sine bedste voksesteder. Derefter opstilles begrebet ædelgranens klimatiske fugtighedsmangel: \mathcal{A}_{kf} i formlen:

$$\mathcal{A}_{kf} = (F \div N) + c_1 tg \div c_2 d,$$

hvor F er stedets maksimale fordampning, N er nedbør, tg er tågedage og d er dugfaldet. c_1 og c_2 er konstanter eller omsætningstal.

Medens der jo findes tal for nedbør fra de meteorologiske klimastationer rundt i landet, er det kun for et fåtal af disse muligt at udregne tal for maksimal fordampning, og med hensyn til fastsættelse af dugfaldets størrelse, er observationerne desværre heller ikke tilstrækkeligt omfattende. Dette ændres forhåbentligt i fremtiden.

De udregnede tal for fugtighedsmangel varierer som ventet ikke i takt med nedbørstallenes ændring fra egn til egn, men giver et bedre billede af de klimatiske fugtighedsforhold, som er af betydning for ædelgranens vækst. I afhandlingen gennemgås derefter klimafaktorernes variationer i landets forskellige egne i tiden 16/5—30/6. Endvidere behandles de mikroklimatiske faktorerers værdi, og i forbindelse med omtalen af fordampningen fremlægges nogle interessante undersøgelser af ædelgrannålenes varierende beskyttelse mod fordampning bedømt efter forskellig udvikling af hypodermalaget (tykvægede celler). Der findes stor variation i beskyttelsen mod fordampning; unge planter og skyggenåle havde således meget lille beskyttelse i sammenligning med nåle i fuldt lys og på store træer. Disse iagttagelser falder sam-

men med praktikernes erfaring med hensyn til ædelgrankulturernes ganske særlige følsomhed ved fjernelse af beskyttende overstandere også i de tilfælde, hvor frostfaren er lille. Denne fordampningsfølsomhed hos de unge ædelgraner og den store betydning, tåge- og dugvirkningen synes at have for sundhedstilstanden, forklarer også nordhædernes gode vækstbetingelser for ædelgran. I denne forbindelse nævnes, at det må antages, at de unge nåle og skud er i stand til at optage vand fra fugtigheds-mættet luft.

Sennels plantage ved Thisted. Selvsået ædelgranopvækst på sydsiden af bevoksningen. Fot. juni 1952.

Forårsnattefrostens indflydelse på ædelgrandyrkningen i Danmark gennemgås grundigt, idet der findes egne, hvor fugtighedsforholdene er gode, men hvor forårsnattefrosten kan volde store vanskeligheder. Her er udspringstiden af stor betydning, og selv om denne ikke synes at variere væsentligt med de forskellige provenienser, har der dog hos de polske ædelgraner været en tendens til at topknoppernes udspring holdes tilbage. De polske ædelgraner har i øvrigt ogå hidtil vist en stor højdevækst i kulturerne. På de fleste danske lokaliteter kan forårsnattefrostens skadevirkning dog imødegås ved kulturforanstaltninger.

Om ædelgranens produktion oplyses det, at den trods store variationer i de forskellige egne gennemgående vil være af samme størrelsesorden som rødgranens. Den har en langsommere begyndelsesvækst, men er mere vedholdende. Vedkvaliteten skulle svare til rødgranens i de største dimensioner, og når det drejer sig om tilstrækkelig store kvanta, betales den i Sverige med rødgranpris til såvel tømmer-skæring som i cellulosefabrikationen.

En del skovdyrkningsproblemer behandles i afsnit om:

Kulturteknik i 1. generation og på renafdrifter.

Kulturteknik ved udnyttelse af 1. generations beskyttelse.

Nogle skadedyr og -svampe for ædelgrandyrkning i Danmark.

Skærmens afvikling og den senere bestandspleje.

Under kulturteknik omtales kappeplantning af ædelgran, som nu anvendes på en lang række distrikter, navnlig ved systematisk indblanding af ædelgran i de fleste rødgrankulturer. Endvidere gennemgås plantning under forkultur og skærm af foryngelsesbevoksningen. Om skærmens afvikling fastslås, at man på visse egne, nemlig hvor fordampningen er stor, f. eks. i Østjylland, skal vise stor forsigtighed, medens man i en egn med forholdsvis rigelig luftfugtighed, f. eks. Thy, ikke risikerer så stor chockvirkning ved hastig og tidlig fjernelse af overstandere. På lokaliteter hvor skærmen skal afvikles langsomt, har man eksempler på, at afviklingen først er afsluttet, når kulturen er 35 år.

Med hensyn til hugststyrken i ædelgranbevoksninger siges intet generelt, men det anføres, at for stærke tyndinger kan fremkalde luseangreb, hvorimod en kraftig kroneudvikling, fremkaldt ved hyppige hugster i de unge bevoksninger, synes at modvirke angreb af lus. Men bør man også bevare den underetage, som ofte på grund af ædelgranens store spredning i bevoksningerne uvilkårligt dannes i disse?

I afsnittet om de egnsvise dyrkningsbetingelser for ædelgran i Danmark i relation til formlen for fugtighedsmangel gennemgås de forskellige lokaliteter. Dyrkningsbetingelserne er bedst i det vestlige Jylland, bl. a. klitområderne i Thy, selv om nedbøren er ret lav (men tågevirksomheden stor). Desuden er betingelserne for ædelgran gode i det vestlige Sønderjylland og i de vestlige og midtjydske hedeområder. I det nordøstlige Jylland bliver fordampningen høj, og muligheden for ædelgran usikker og varierende. Dog er en del bakkede lokaliteter i Vendsyssel og Himmerland egnede til ædelgran ligesom flere af kystområderne ved Limfjorden. Derimod er betingelserne dårligere i det østlige og nordlige Djursland og i den sydlige del af det østlige Jylland. Særlig ugunstige synes betingelserne at være mellem Vejle og Kolding fjorde. I det østlige Sønderjylland bedres betingelserne. I Vestsjælland udvikles ædelgranen godt trods den ringe nedbør, men takket være forholdsvis stor luftfugtighed (tåge). Der findes god overensstemmelse mellem disse iagttagelser og de udregnede værdier af \bar{A}_{kr} .

I tilslutning til undersøgelserne for ædelgranen gennemgås også dyrkningsproblemerne for *Abies Nordmanniana*, som synes at være opdelt i klimaracer i modsætning til ædelgran. Da herkomsten af disse racer ikke kendes, inddeles disse typer efter udspringstid og skudstrækningsperiode.

- 1) De tidligst udspringende nordmannsgran slutter sig til ædelgranen med hensyn til fugtighedskrav. Denne type springer dog alligevel noget se-

25 a

Konsulenten udtaler:

Manglende trivsel i plantekulturerne kan skyldes jordboende skadedyr

Aldrex 30 er SHELL's effektive middel til bekæmpelse af de jordboende skadedyr, der på larvestadiet æder planternes rødder og derved forringer afgrøden. En behandling med Aldrex 30 er i almindelighed nok til bekæmpelsen af denne plage. Anerkendt af Statens Forsøgsvirksomhed i plantekultur til sprøjtning mod smældertlaver før såning med 10 kg pr. ha.

Få nærmere oplysninger — tal med Deres sædvanlige forhandler eller ring eller skriv til SHELL.

Vore konsulenter og vort omfattende brochuremateriale står frit til Deres rådighed. (Forlang brochure nr. 14).

Aldrin, Dieldrin, Endrin, Phosdrin, D-D og Nemagon er SHELL kemikalier.

SHELL ALDREX 30

Endnu et fremragende

produkt

A/S DANSK SHELL - SHELL-HUSET - Kampmannsg. 2, V

Tlf.: MI 5340

Eneforhandler af SHELL kemikalier til forstplanteskoler og skovbrug:
Dansk Skovkontor, v/ skovrider C. F. Ingvorsen,
postbox 1 - Næstved, telf. Nyland 110.

BAUER

VANDINGSANLÆG

for landbrug og gartnere

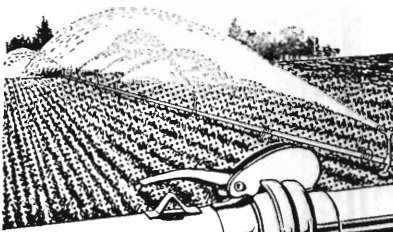
Kunstig vanding =
AREALFORØGELSE

Oplysninger hos:

VINTER & HEIDE'S EFTF.

Gl. Køge Landevej 121
København - Valby
Va 8888

Jydsk Aktieselskab
Møllevangsalle 144
Aarhus 643 00

H. Struers chemiske Laboratorium

Apparater
Instrumenter
Glasvarer
Kemikalier

Leverandør
til Hede-
selskabets
laboratorier

AARHUS
3 16 11

KØBENHAVN
C 1402

ODENSE
3602

ALLEN-TRAKO
Nr. 1

Græsslåmaskinen for kanalkanter,
underskov og diger m. v.

FRIMODT KONNING

TRAKO MANUFACTURING

Pjedsted - telefon 60

Eneforhandling

Herning Hede- & Discontobank

10-12½, 14½-17
Telefon 5 . 273 . 720

GUGKALK

gi'r Grøde

Faa fuldt udbytte af
Jorden. Brug vor anerkendte
Jordbrugskalk
— det betaler sig!

GUGKALKVÆRK A/S
Elmealle 2, Hasseris. Tlf. Aalborg 21288

Viborg Papir-Comp.

Papir & Papirvarer en gros
Bogtrykkeri
Kontorforsyning

Sct. Mathiasgade 31-33
Tlf. Viborg 802-803

GENERAL MOTORS AUTOMOBILER
Lager af gode, brugte vogne

PETER HENRIKSEN

DUMPEN 12-14

Telefoner 1250-1251-1252-874

VIBORG

Stort autoværksted . Malerværksted . Fabrik for cylinder service
Diesel autoelektrisk afdeling . Lager af reservedele og tilbehør

ner ud end ædelgranen, og dette kan ofte redde træarten ud af den kritiske periode med forårsnattefrost og tørke.

- 2) De senest udspringende nordmannsgran klarer i almindelighed forårsnattefrosten og tørkeperioden godt, men de synes at kunne tage skade i vinterkulden.

I en vurdering af betimeligheden i at dyrke nordmannsgran i stedet for almindelig ædelgran gennemgås de forskellige usikkerhedsmomenter, og kon-

*Randbøl statsskovdistrikt, Tykhøj krat, afd. 122.
Selsåede ædelgraner under gammel ædelgran
og rødgran på vestskråning i skovens vestkant.
Fot. september 1955.*

klusionen bliver, at man — hvor det ikke drejer sig om produktion af juletræer og grangrønt — må regne med de sikreste resultater ved anvendelse af almindelig ædelgran. Nordmannsgranens stærke racedeling må imidlertid opfordre til afprøvning af denne træart.

Der er i det foreliggende værk et sådan væld af iagttagelser fra ædelgrankulturer og bevoksninger og samlet så mange oplysninger fra litteraturen, at det må anbefales enhver, der beskæftiger sig med ædelgrandyrkning, at fordybe sig i beretningen. Alle problemer er endnu ikke løste for behandlingen af denne lunefulde, men besnærende og tiltrækkende træart, men skovrider Løfting har givet forklaringer på mange hidtil åbne spørgsmål og vil ved sin beretning her give de praktiske skovbrugere forståelse af og løsning på mange af de daglige problemer og herved bidrage til at opnå bedre resultater ved anvendelse af ædelgran.

Søren Lybye.

Hederne for 200 år siden

Von Justis vurdering af Jyllands heder,
deres beboere og ejendomsforhold

Af Har. Skodshøj.

I sommeren 1959 markerede Frederiks sogn ved en jubilæumsfest 200-årsdagen for de første tyske kolonisters ankomst til Alheden i oktober 1759. Disse første kolonisters ankomst i oktober — det drejede sig om ni mand, der skulle orienteres om forholdene, inden det store ryk af kolonister kunne ventes i foråret 1760 — kan vel ikke helt berettige at fastsætte jubilæet til 1959. Den egentlige 200-årsdag må vel nok siges at være et tidspunkt omkring maj 1960, i hvert fald når jubilæet skal knyttes til Alheden. Alle disse detaljer er imidlertid så udførligt behandlet, bl. a. i »Økonom. Magasin« 1757—62, i »Danske Atlas«, i Olufsens »Økonomiske Annaler« (omkring 1795) og senere har J e p p e A a k j æ r i »Af min Hjemstavns Saga«, 1919, fremdraget et uhyre omfattende materiale til belysning af alle forholdene omkring de spændende dage i 1759—61, da kolonisterne drog op gennem Jylland henholdsvis med Alheden og Randbøldal som mål, at der ikke kan fremdrages ret meget nyt. Det er dog alligevel lykkedes forfatteren V a l d. A n d e r s e n, Bække, som i 1953 udgav bogen om »Frederiks Sogn«, yderligere at bidrage med adskillige interessante detaljer, hentet fra hidtil oversete kilder i arkiverne, navnlig rentekammerets papirer.

Der er imidlertid eet felt, hvor kun J e p p e A a k j æ r har forsket. I den forannævnte »Af min Hjemstavns Saga« omtaler han på et par sider en betænkning, som den tyske justitsråd J o h. H e i n. G o t t l o b v o n J u s t i (1720—1771) efter dansk opfordring har udarbejdet. I 1757 berejste Justi de jyske heder og udarbejdede derefter en betænkning, der er stilet som et »Pro memorial« til kongen og dateret Altona 10. marts 1758. Betænkningen kendes ikke i original, og må vist betegnes som en meget stor sjældenhed i den eneste trykte form. den er fremkommen i, nemlig i et skrift »Neue Wahrheiten«, som Justi selv udgav i 1760. Betænkningen er fordelt i 2 hefter, ialt 52 sider, og bærer titlen: »Gutachtung wegen anbauung des Jütländischen

Heiden«^{*)}). Jeppe Aakjær behandler afhandlingen temmelig overlegent og affejer den og dens forfatter på en ufortjent hård måde. I stedet vil man vist ved gennemlæsning af efterfølgende erkende, at Justi påkalder stor opmærksomhed.

Det er interessant læsning at gennemgå Justis betænkning. Han må virkelig have sat sig ind i tingene, enten det så er sket ved selvsyn eller ved fremskaffede oplysninger. Det er overraskende og for den tid usædvanligt kloge og skarptseende kommentarer, han fremsætter, og det er ganske givet, at en lang række udtalelser har vakt både opmærksomhed og modstand. Det er måske ikke utænkeligt, at amtmand Moltke eller minister Bernstorff — hvem der nu end har indkaldt Justi — har benyttet Justis anvendelige ideer, og derefter »forlagt« betænkningen med dens revolutionerende tanker. Offentliggørelsen i »Neue Wahrheiten« har der sikkert ikke været regnet med.

Joh. H. Justi var tysk professor og statsøkonom, og tyske biografer kalder han Tysklands Buffon og naturvidenskabens første systematiker, og bondefrigørelsen havde i ham sin første talsmand i Tyskland. I sin betænkning til den danske konge er han meget frimodig netop om disse spørgsmål, som han anser for afgørende betydningsfuld for gennemførelse af opdyrkningen af hederne. Tilsvarende udtalelser som Justis er i hvert fald næppe tidligere fremsat indenfor det danske monarki. Det er iøvrigt meget interessant at bemærke, at Justis afhandling må anses for at have dannet grundlag for hele organiseringen af arbejdet med kolonierne, så nøje falder hans forslag sammen med den måde, det hele blev realiseret på.

I det følgende skal på nogle få sider forsøges i oversættelse og forkortet omformning at give et uddrag af Justis betænkning:

I sin betænkning indleder Justi med at fastslå, at der ingen tvivl kan være om, at det er muligt at opdyrke og bebygge de jydskes heder, idet hans undersøgelse af hederne har overbevist ham om,

1) at jordbunden i de fleste af hederne er af god beskaffenhed, og dette motiveres med en redegørelse for jordbundens bestanddele, idet han fremhæver, at det kun er meget få områder, som består af det rene sand, og selv hvor det er tilfældet endda ikke af så ringe beskaffenhed, som områder i Saksen og Brandenburg, hvor ikke en fodsbred er udnyttet. I Holsten er der mange opdyrkede egne, hvor jorden er ringere end de sletteste af Jyllands heder.

^{*)} Kun universitetsbiblioteket i København ejer bogen, og desuden kendes den i en privat bogsamling her i landet.

2) at der ikke mangler vand i de jyske heder, en mangel, som ellers ville have været den største hindring for opdyrkning. Overalt er der dale med rindende vand, og de tilstedeværende bøndergårde spredt ud over hederne, er eksempler nok på, at det overalt er muligt indenfor rimelig brønddybde at skaffe vand.

3) at man overalt i Jylland træffer dyrket jord på steder, der er af ringere kvalitet end store ikke dyrkede hedeområder, simpelthen fordi den dårlige jord lå nærmere bebyggede områder.

4) at de bedste af hedeområderne, som nu ligger øde hen, selv er et bevis for, at de kan dyrkes, idet man i et stort tal af disse bedste heder finder spor af gammel opdyrkning og tidligere kultur. Historien fortæller også — følger Justi til —, at Jylland engang har vrimlet med mennesker, men at krige og pestens hærgen har tilintetgjort befolkningen.

I sin fortsatte betænkning siger Justi, at den, der tvivler om, at det kan lade sig gøre og kan betale sig at opdyrke hederne, må være berøvet sund fornuft. Midt i en fredstid kan kongen her uden blodsudgydelse erobre et anseligt hertugdømme, idet der alene syd for Limfjorden ligger mindst 200 kvadratomile, som kan indvindes, og nord for Limfjorden strækker sig — efter sigende — ligeledes omfattende hedearealer.

Han opstiller et regnestykke, og fastslår, at ligegyldigt næsten hvilke omkostninger, opdyrkingen vil medføre, vil den hurtigt svare rente. Kan kongen få anbragt 10.000 familier på ligeså mange bøndergårde og i løbet af 10 år anvender 1 million rigsdaler hertil, vil det ikke være urimeligt at vente, at disse ejendomme efter 10 friår hver kan svare 20 rigsdaler til kongen årligt, hvilket vil sige, at alt er tilbagebetalt på 5 år, og der for al fremtid vil være en årlig indtægt til kongen på 2 tønder guld. Men dette er ikke det vigtigste. Den, der har lidt begreb om statsøkonomi, vil vide, at en sådan udvikling vil give vækst og udvikling til alle erhverv, idet sand rigdom består i beskæftigelse med alle hænder i virksomhed.

Forfatteren erkender derefter, at en opdyrkning dog vil møde meget store vanskeligheder.

For det første ser hverken godsejerne eller bønderne, der allerede lever i hedeegnene, med velvilje på sådanne opdyrkningsplaner. De har vænnet sig til, at hederne er deres, og at det er deres ret at bruge dem og engene som græsgange for kvæget. Ejendomsretten føler de angribes og krænkes, og der er givet udtryk for frygt for, at godspriserne i Jylland vil falde, hvis opdyrkingen begynder. Man må forvente, at den hemmelige og skjulte modarbejden sagen vil blive alvorlig, således at man skal undersøge baggrunden for modstand, når man møder den, og man vil da som regel opdage, at det er privatinteresser, der her gør sig gældende, og disse privatinteresser bør der ikke tages hensyn til, idet hensynet til det almene gavn alene må være afgørende.

Der er grund til at pege på, at den påståede ret til hederne mange gange

HELLESTRUP PLANTESKOLE

(Ejer: Gosch Tændstikfabriker A/S).

SORØ . TELEF. FULBY 133

Specialplanteskole for Hybridasp

Dansk Brandforsikringsselskab

»**VERMUND**«

af 1904 - gensidigt selskab

Bygninger og løsøre

Virkefelt hele landet

Hovedkontor: Banegaardsplads 4, Aarhus

Kjellerup Betonvarefabrik

ved **I. T. Birk** — Telefon 45 Kjellerup
Efter kl. 17: Rødkærsgade telefon 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

Rødkærsgade Cementvarefabrik

ved **J. T. Birk** Telef. Rødkærsgade 14

FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
Forlang tilbud

Skandia-kalk

Alle arter jordbrugskalk

Skandinavisk Kalk og Kridt 1/5

Aalborg: Telefon 2 92 55

Driftskontor: Tlf. Sdr. Tranders 147

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

i størrelser fra 2 til 15 tommer

Indhent tilbud - Tlf. Højslev 3

ELEMENTBRØER

Jernbetonspunplanker — Specielle emner efter opgave.

N. SKYTTE

Ringkøbing Cementvarefabrik - Tlf. 801—802

Videbæk Cementvarefabrik - Tlf. 214

Alt i betonvarer efter D. S 400

Viborg Andels-

Svineslagteri

vore udsalg bring. i erindring

TH. 137 og 779

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hørslev Teglværk

pr. Ulstrup - Tlf. 87 Ulstrup

for effektiv
RUSTBESKYTTELSE

Fås hos alle Farvehandlere

**CARLSEN
& PLENGE**

København
Søborg

Teglværkernes

SALGSKONTOR

ESBJERG

Telefon 265 - 546

Drænrør

2"—15"

Mursten - Tagsten

Frøavlscenret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

Tårnsilosten

Drænrør

Baumadæk

Tagsten

Mursten

KÄHLERS Teglværk

Korsør

RATIN, Virginiavej 7, København. F. Tlf. Ge. *9890

Sine forsikringer tegner man i

NORDISK

Liv og Ulykke

Grønningen 17, København K.

Telefon Central 2860

Holstebro betonvarefabrik

v. Anton Madsen

Holstebro . Tlf. 3

Alt i Betonvarer
indenfor
Dansk Ingeniørforenings
Normer

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Vestjysk Trælasthandel

Varde
Betonvarefabrik

H. Kunøe og Aage Pedersen
Varde . Tlf. 519 - 520

Landbrugsrør

(drænrør)

efter Ingf. normer

FORLANG TILBUD

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

NORMRØR
med garantimærket Δ
Imprægnering
Brøndrør

„Cimberia“

Tømmerhandel

Aktieselskab

A A B E N R A A

Indhent tilbud

TRÆKULSGRYN

til kyllinger, høns
smågrise og svin

- ★ Holder maven i orden
- ★ Garanteret vandfri
- ★ Største opslugningsevne

Leveres i hele og halve sække à 85 liter og 42,5 liter — og i sække med 5 poser à 17 liter eller sække med 20 poser à 4 liter.

*Hedeselskabets
lette, porøse trækul
og trækulsgryn:*

Bedst og billigst!

Brande tlf. 147
og 547.

Røde drænrør
føres altid på lager fra 2"
til 3" - Tilbud til tjeneste

**A/S Gammelgaard
Teglværk**
Telefon 187 - Skive

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands
Kulkompagni
Nørresundby
Tlf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

kun er en tilsnigelse, ofte også en ret, som forlængst burde være mistet (verlostigt), fordi ingen af disse ejendomsbesiddere har opfyldt forpligtelser, som i tidligere edicter er pålagt dem om indenfor et bestemt tidsrum at gennemføre kultivering.

Justi føjer til, at i virkeligheden burde de jydsk godsejere med begehstring hjælpe til at fremme planerne om opdyrkning, idet en øget befolkning vil udvikle handel og industri, alle priser vil stige, og det vil vise sig, at allerede midt under opdyrkningens udførelse vil godsejernes indtægter være fordoblet. De lave kornpriser i Jylland skyldes kun det lave befolkningstal, og hvor let ville godsejerne ikke kunne øge kvægbesætningerne, hvis de opdyrkede hederne, i stedet for at overlade dem alene til den vilde og øde natur. Eksemplet fra en af kongen igangsat opdyrkning ville lære godsejerne, at det var umagen værd, og de ville opdage, at deres små godser kunne udvikle sig til rene grevskaber.

Justi peger dernæst på, at en af de største vanskeligheder vil opstå, når hederne skal udstykkes. Det må ske inden koloniseringen, og det er af afgørende nødvendighed, at denne sag er helt i orden, og at ingen tid spildes. Det er et uhyre arbejde, der her skal udføres. Det gælder om at tage eet område ad gangen, bringe ejendomsforholdene i orden, og ikke begynde koloniseringen, før dette absolut er i orden det pågældende sted. Som det første egnede område anbefaler han R a n d b ø l h e d e, der ligger bekvemt nær ved Tyskland, hvorfra kolonisterne skal komme, og selvom jorden her ikke er den allerbedste, så findes der dels en sø, som gennem Ansager og Varde å er i forbindelse med havet, hvilket vil medføre mange fordele. Randbølhede fortjener også ved sin størrelse at opdyrkes først, idet der her er tale om hede i en længde af ca. 9 mil og flere mil i bredde, og således har plads til et meget stort antal kolonister.

I sine videre undersøgelser hævder Justi, at tiden (1757) er det gunstigste mulige tidspunkt til med held at hverve kolonister i Tyskland. Krigsforholdene i Tyskland skal nok få folk til at melde sig, blot de sikres rejsepenge og sikres muligheder for at komme i gang i Jylland. Men Justi anbefaler stærkt, at yde størst mulig hjælp straks i stedet for at strække hjælpen ud over en årrække, idet det forventede gunstige resultat så meget hurtigere kan opnås. Planerne må realiseres under en form, så det ikke går som i Ungarn, hvor man igennem 80 år hentede tyske kolonister ind, men hjalp dem så lidt, at de ustandseligt skuffede flygtede derfra.

Han fortsætter derefter med at anstille en række betragtninger over årsagerne til, at de jydsk heder ikke allerede er blevet opdyrkede. Det må være hans pligt som en ærlig mand udførligt at gøre opmærksom på disse årsager.

Først redegør han derefter for den stedfindende store udvandring af mænd til England og Holland og af kvinder til København og de øvrige byer. Hvis det havde været disse mennesker muligt at skabe sig levevilkår i deres

hjemstavn, var de helst blevet der, og derfor gælder det om at fjerne de vanskeligheder, der forårsager udvandringen. Selvom livegenskabet i Danmark formelt er ophævet, så eksisterer det i realiteten fortsat, siger Justi, bl. a. ved udskrivningen til soldatertjeneste, og hellere end at udsætte sig for disse ubehageligheder udvandrer de unge.

En af årsagerne til, at den jyske befolkning endnu ikke har opdyrket og bebygget hederne, er at bønderne kun i meget få tilfælde er selvejere. Enten er de forpagtere eller fæstere, og det er da ganske naturligt menneskeligt, at den flid og dygtighed, som ikke kommer dem selv eller deres børn til gavn, bliver der ikke gjort meget ud af.

(Fortsættes.)

To dødsfald

Den 21. marts 1960 døde tidligere forstassistent ved Det danske Hedeselskab J. Fr. Jensen i sit hjem i Tarm efter nogen tids sygdom.

Jensen var født i 1877 og blev således godt 82 år gammel. Han var opvokset ved landbruget, uddannet på Hedeselskabets elevskole på Birkebæk og tog eksamen derfra i 1902 efter at have aftjent sin værnepligt.

Plantør Jensen, som han altid blev kaldt, kom hele sit liv til at beskæftige sig med plantagetilsyn og læplantningsarbejde på Sdr. Omme-Ølgod-Tarm egnen, og han blev kendt, respekteret og afholdt her af alle, han kom i forbindelse med, dels på grund af sin faglige dygtighed og dels på grund af sin retlinede karakter og sine fine menneskelige egenskaber.

I 1923 blev Jensen ansat som plantør i Lønborggaard plantage med bolig i Teglgaarden, i 1927 blev han forstassistent af 2. grad og i 1939 af 1. grad under Hedeselskabet.

I 1947 fik han sin afsked på grund af alder, men fortsatte endnu nogle år som forstlig konsulent for Lønborggaard.

I årene umiddelbart før sin afskedigelse udrettede Jensen et meget interesseret og meget stort arbejde for at få gennemført kollektive

læplantningsarbejder overalt på den egn, som han hele sit liv havde følt sig så stærkt forpligtet overfor, og dette arbejde, som han glædede sig over at være med i, skylder egnens befolkning og Hedeselskabet ham speciel tak for.

J. Fr. Jensen var dekoreret med Dannebrogsmændenes hæders-tegn.

B. Steenstrup.

— — —

77 år gammel er tidligere bestyrer på Hesselvig Enggaard, Rasmus Rasmussen afgang ved døden i sit hjem i Kibæk. Rasmus Rasmussen ledede landbruget på Hesselvig Enggaard i årene 1925—1943, hvor han efter eget ønske fratrådte med pension, inden de store omlægninger af gårdens drift fandt sted.

Bestyrer Rasmussen var en beskeden mand, der havde varetaget sin gerning med pligtroskab, således at han vandt sig respekt og anerkendelse. I 1948 mistede han sin hustru.

I få ord — ★

★ ★

Laboratorieførstander, civilingeniør Th. Mogensén, Hedeselskabet, Viborg, og distriktsbestyrer ved Hedeselskabets mose- og engafdeling i Tønder I. P. Knudsen er udnævnt til Ridder af Danebrog.

★

A/S Give plantage

har holdt ordinær generalforsamling på hotel Borgergaarden i Give. Formanden, bankbestyrer, amtsrådsmedlem Lind Thomsén, Give, bød velkommen og bankbogholder Sv. Løvbjerg, Give, valgtes til ordstyrer. Af formandens beretning fremgik, at der siden selskabets start for 93 år siden gennem årene er indkøbt 128 tdr. land, således, at plantagen nu råder over ialt 338 tdr. land. De indkøbte arealer er snart tilplantet, idet dog 25 tdr. land hede endnu er dyrket med rug. Skovfoged Raun gav en udførlig redegørelse for plantagernes interne drift.

Det vedtoges at udbetale 10 % udbytte til aktionærerne. Aktiekapitalen er på 17.300 kr. Reservefonds er nu ialt 112.000 kr.

Til bestyrelsen genvalgtes bankbestyrer, amtsrådsmedlem Lind Thomsén. Til revisorer genvalgtes fhv. sognefoged Marius Kristensen, Give, og bankbogholder Sv. Løvbjerg.

★

De norske tørvestrøelsesfabrikker har i 1959 ifl. »Medd. fra Det norske Myrselskap« på 43 fabrikker produceret 414,400 baller, hvilket er en stigning fra året før på 35 %. Derudover regner man med, at norske landbrug til eget forbrug har produceret ca. 150.000 baller.

*

A/S Søttrup plantage ved Hornum giver intet udbytte i år.

*

Statens Landvindingsudvalg

Efter indstilling af Hedeselskabets bestyrelse har landbrugsministeriet anmodet fhv. direktør Niels Basse om at fortsætte som medlem af Statens Landvindingsudvalg indtil 1. april 1961.

Samtidig har landbrugsministeriet allerede nu anmodet direktør Fr. Heick om fra 1. april 1961 at overtage det pågældende hverv som medlem af Statens Landvindingsudvalg.

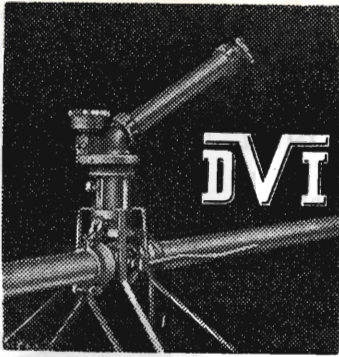
— Statens Landvindingsudvalg har indtil 1. april 1961 følgende sammensætning: Fhv. departementschef i landbrugsministeriet, P. Stahlschmidt, formand, (repræsentant for landbrugsministeriet). Distriktsingeniør under vandbygningsvæsenet, Felix Kolters, (repræsentant for ministeriet for offentlige arbejder). Kontorchef i finansministeriet, L. Frederiksen, (repræsentant for finansministeriet). Cand. mag. Ole Bagge, Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser, Charlottenlund, (repræsentant for fiskeriministeriet). Afdelingschef i arbejdsministeriet, dr. jur. T. Haarløv, (repræsentant for arbejdsministeriet). Amtsvandinspektør, civilingeniør K. Tylvad, Randers, (indstillet af Dansk Ingeniørforening). Fhv. direktør N. Basse, (repræsentant for Det danske Hedeselskab). Folketingsmand, gårdejer Kristen Østergaard, Krogdalen, Nr. Felding. Fhv. skyldrådsformand, husmand C. L. Larsen, Risbyskov pr. Lundby. Som suppleant for formanden er udnævnt kontorchef i landbrugsministeriet Chr. Gulmann. Som sekretær for udvalget er beskikket kontorchef i landbrugsministeriet K. V. Barnekow.

*

På Nr. Snede plantningsforenings generalforsamling i marts måned udtaltes varme mindeord om afdøde rentier J. Madsen, Ejstrupholm, der igennem 30 år havde været foreningens dygtige formand.

*

Civilingeniør Arne Sørensen, Hedeselskabets kulturtekniske kontor i Tønder, har fået tildelt det ledige rejselegat fra ingeniør Kr. Thomsens og civilingeniør Jens Parbos rejselegater med 2000 kr. til en studierejse langs den tyske vadehavskyst til Holland med det formål at studere landvinding og inddigning, herunder særlig spørgsmålet om saltvands indtrængen i de kunstigt afvandede områder.

VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklers

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 128

Nivaagaard Teglværk

Nivaa - telefon nr. 9

Drænrør - Mursten - Teglblokke - Tentordæk

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

Vester Farimagsgade 19
København V.

★
Ansvorsforsikring

★
Automobilforsikring

Altid prima røde drænrør

**Silkeborg, Herning og omliggende
teglværkers salgskontor**

Torvet 6, Silkeborg

Telefon 1200

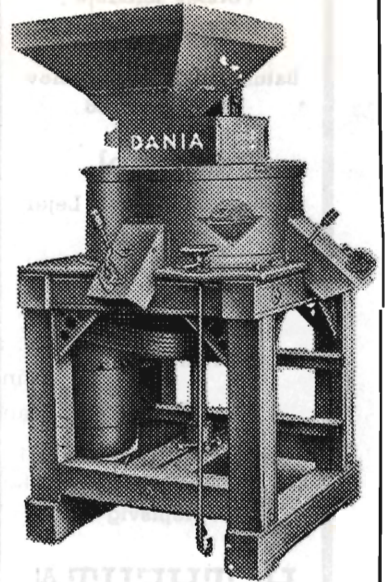
repræsenterer følgende værker:

A/S Lysbro Teglværker
De Forenede Teglværker,
Lysbro
Bøgild Teglværk, Lysbro
Vinderslevgaard Teglværk
Paarup Teglværk

Bjødstrup Teglværk
Gjern Teglværk
Visgaard Teglværk
Højriis Teglværk, Ikast
De forenede Midtjydske
Teglværker, Herning

DANIA KVÆRZEN

er fremstillet på Danmarks største
og mest moderne
landbrugsmaskinfabrik

- ★ moler støjrit til enhver finhed
- ★ billigere i brug end noget andet malesystem
- ★ enkel at betjene, driftssikker, usædvanlig holdbar
- ★ overstenen er fastspændt selve støvkarret med et spændebånd
- ★ skåleindstilling af fødeopparatet
- ★ lukkemekanisme med paterteret selvrensende beskyttelse i udløbene

Disse fortrin har gjort DANIA kværnen til

Danmarks mest solgte kværn, over 38.000 i brug

DRONNINGBORG MASKINFABRIK

Aktieselskabet
L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854. Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Aarhus

Kloakrør — Landbrugsrør
Monierrør — Spidsbundsør
Mærket Δ 33, leveres overalt

Hovedkontor tlf. Ringsted 468
Fabrik: Hedehusene, telef. 18
— Birkerød — 468

Ringsted Cementvarefabrik og Tømmerhandel A/S

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (shundekøde) omkring stødfugerne.

Spørg Hedeselskabet.

Jordbrugskalk

Ferslev Kalkleje
pr. Ellidshøj

Batum Kalkleje pr. Roslev
Tlf. Aasted 66

Mergel

Levering fra lokale Lejer

Brunkul

Midtjysk Brunkul Industri
Søby pr. Kølkær
Tlf. Kølkær 28

Tegl

Katrinebjerg Teglværk
pr. Hejnsvig
Tlf. Hejnsvig 17

H. THEUT A/S

Ingeniør- og
Entreprenørforretning
Telefon Viborg
Viborg 1560 Skovbrynet 23

FRØCONTORET KOLDING

Telf. 4344

FRØAVL
FRØHANDEL

Handelshanken i Viborg

Filiat af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontor i
Karup og Kølvrå

Philipsen & Hall A/S

Sct. Mathiasgade 58 . Viborg
Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun Δ mærkede varer *føres*

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

PALUDANS PLANTESKOLE A/S

KLARSKOV

Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer

Forlang prislister
TELEFON KLARSKOV 9

Røde DRÆNRØR

fra 2"—12" haves
altid på lager
Forlang tilbud

"Sofienlund"
TEGLVÆRK

Telefon 10 Ulstrup

Krogsgades Cementstøberi

J. Halvorsen & Sønner
Kontor
Dannebrogsgade 22, Aarhus
Telefon • 2 55 99

Ny fabrik . Veilby
Alt i betonvarer D. S. 400

BETONKLINKER

til

HULMURS- OG STALDISOLERING

A/S FISKBÆK

BETONKLINKERFABRIK
TELEFON HERBORG 12

Røde

drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa Telefon 22127

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

Δ MÆRKEDE RØR
impregnerede
og uimpregnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

Store afgrøder

er det bedste bevis for,
at jorden er i

god gødningskraft

Det vil altid være klogt gennem alsidig og rigtig gødsning at sikre den rette udnyttelse af alle produktionsfaktorer. Derved opnåes den største, billigste og mest lønnende produktion af samtlige afgrøder.

GØDNINGSKOMPAGNIET

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

v/ *C. M. Christiansen, Aarhus*

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12
Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

100% SIKRET
MOD
ØKONOMISK
TAB VED
H A G L

Tal med nærmeste
distriktsforstander
eller hovedkontoret

Haglskadeforsikring er en billig betryggelse - og bør tegnes i de jyske landmænds eget selskab, hvor medlemmerne gennem re-assurance er sikret mod større forhøjelser af årsbidraget, selv når katastrofalt store tab indtræffer.

Reservefond: 600.000 kr.

HAGLSKADEFORSIKRINGSFORENINGEN FOR JYLLAND G/S
SCT. CLEMENS TORV 9 - AARHUS - TELEFON 2 12 84

vand
med
GUDENÅ
VANDINGSANLÆG
En bløde på rette tid
og sted er guld værd.
Indhent tilbud.
GUDENÅS FABRIKER 1/2
SILKEBORG - VIRKLUND

Stenvad

CEMENTSTØBERI

Telef. 6 Stenvad

Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres

Altid leveringsdygtig

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Telefon Skive 1080

Alle størrelser i drænrør leveres

Telefon Viborg 1330

CLOC

*Liqueur
Gin
Whisky*

MASSEY-FERGUSON 65

Den stærkeste traktor til de største opgaver

Massey-Ferguson systemet
er landmændenes byggesæt
på mekaniseringens område...

Massey-Ferguson 65 - det er traktoren, De kan byde alt! Og netop i det dårligste terræn viser den stærkest sin fantastiske overlegenhed, når dens 51 hk „slippes løs“... Men styrken er kun én af fordelene. Uafhængig kraftoverføring. Indkapslede, kraftige skivebremser. Disse tekniske fordele - plus et fornuftigt brændstofforbrug - gør det til ekstra god økonomi at vælge M-F 65... Se den - samt M-F 35 og M-F 820 hos den autoriserede Massey-Ferguson forhandler.

Pris for M-F 65 kr. 18.875,-. Lille udbetaling. Resten fordelt på op til 4 år.

NORDISK TRACTOR COMPANY A/S

KØBENHAVN SV

MASSEY-FERGUSON